

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ

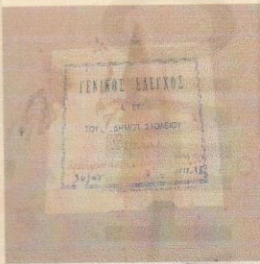
ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΤΟΠΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' Β' Γ' Δ'

ΤΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΒΕΡΟΙΑΣ
Από την αρχή της λειτουργίας του μέχρι το 1949

Καλλιόπη Σιδηροπούλου

ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Βερούσια

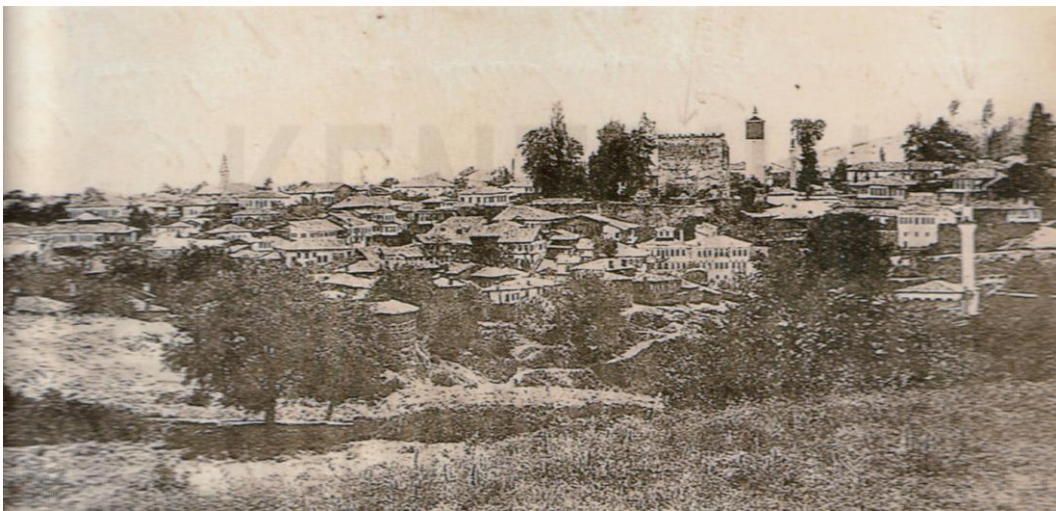
αποσπασμα από τον βιβλ. έτους 1929-1930

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Η Βέροια στις αρχές του 20ου αιώνα.....	Σελ.	1
2.	Στοιχεία για την εκπαιδευτική κατάσταση στη Βέροια στα τέλη του 19ου και αρχές του 20 ^{ου} αιώνα	Σελ.	4
3.	Ανέγερση και λειτουργία του 3 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου.....	Σελ.	4
4.	Το διδακτήριο.....	Σελ.	8
5.	Έναρξη λειτουργίας και επωνυμία του Σχολείου.....	Σελ.	11
6.	Πίνακες που αφορούν το μαθητικό πληθυσμό.....	Σελ.	12
7.	Σημαντικά Σχολικά Έτη	Σελ.	16
8.	Επίλογος	Σελ.	21
	Πηγές.....	Σελ.	22
	Παράρτημα.....	Σελ.	25

1. Η Βέροια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα

Η Βέροια απελευθερώθηκε στη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων. Ο ελληνικός στρατός μπήκε στην πόλη την 16^η Οκτωβρίου 1912 χωρίς να συναντήσει αντίσταση. Οι Τούρκοι κάτοικοι φοβήθηκαν για τη ζωή και τις περιουσίες τους. Παρά την ανησυχία τους όμως δεν ενοχλήθηκαν από τους νικητές. Σε αυτό συνετέλεσαν οι συνεννοήσεις του Μητροπολίτη Καλλίνικου με τους Έλληνες προεστούς και τον Τούρκο Δήμαρχο της πόλης Χαλίλ Αλή Μπέη (Έκδοση Δήμου Βέροιας, 1986:54).

Εικόνα 1. Η Βέροια στα 1907 (Από καρτ ποστάλ της εποχής).

Τα επίσημα στοιχεία της απογραφής του 1920, της πρώτης του Ελληνικού Κράτους μετά την απελευθέρωση, δείχνουν ότι η Βέροια (Δήμος) είχε 13.776 κατοίκους. Δεν δίνονται όμως περισσότερα στοιχεία για τις θρησκείες και για τις ομιλούμενες γλώσσες.

Σύμφωνα με τον Α. Struck, Γερμανό περιηγητή και αρχαιολόγο, η Βέροια, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, αριθμεί 2.800 σπίτια και 13.900 κατοίκους. Από αυτούς, οι περισσότεροι, 5.500, είναι μουσουλμάνοι, 5.000 Έλληνες, 2.000 Βλάχοι, 800 Τουρκόγυφτοι και 600 Ισπανοεβραίοι. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών (1924-1925), 4.000 Τούρκοι, κάτοικοι της Βέροιας, εγκατέλειψαν την πόλη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε μία από τις πέντε φυλετικές ομάδες κατοικούσε σε διαφορετικές περιοχές της πόλης, τους μαχαλάδες. Το τουρκικό στοιχείο, που ήταν και το πιο πολυάριθμο στη Βέροια, ήταν συγκεντρωμένο στο επάνω (νότιο) μέρος της πόλης, (σ.σ. εκεί που βρίσκεται το 3^ο Δημοτικό Σχολείο). Κάθε ομάδα είχε τις δικές της συνήθειες και ζούσε

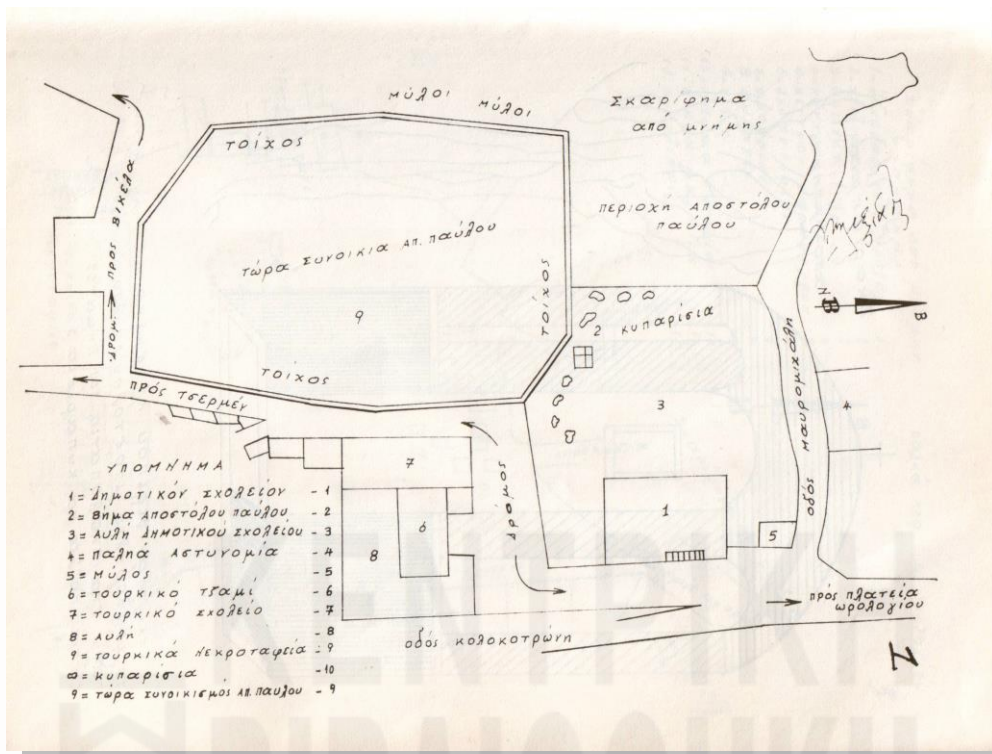
μία τελείως κλειστή ζωή, διατηρώντας τα δικά της έθιμα. Μόνο η αγορά, το παζάρι, αποτελούσε το κοινό σημείο επαφής τους (Μουτσόπουλος, 2000: 43-44).

Στο σχεδιάγραμμα 1, σελ. 1, του Παραρτήματος, διακρίνουμε μέσα από τα διαφορετικά χρώματα τις περιοχές, όπου κατοικούσαν οι τέσσερις κύριες ομάδες (Μαργιέ, Ματσάκη, 2005:26-29).

Μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή, το ελληνικό στοιχείο στο μακεδονικό χώρο αποτελούσε μειοψηφία (μόλις 43%). Η Μακεδονία με τη συνθήκη ανταλλαγής των πληθυσμών (1923), δέχθηκε μεγάλο αριθμό προσφύγων και το ποσοστό των Ελλήνων κατοίκων της υπερδιπλασιάστηκε, φτάνοντας στο 89%. Στη Βέροια άρχισαν να καταφθάνουν από το Σεπτέμβριο του 1922 οι πρώτοι κατατρεγμένοι της μικρασιατικής καταστροφής, Μικρασιάτες, Θρακιώτες και Πόντιοι. Για δύο χρόνια, μέχρι το 1924, όταν δηλαδή έφυγαν οι Τούρκοι με την αναγκαστική ανταλλαγή της Συνθήκης της Λοζάνης, οι πρόσφυγες δεν είχαν πού να μείνουν και ταλαιπωρούνταν αφάνταστα εξαιτίας της έλλειψης στέγης.

Ως το 1926 μέσα στη Βέροια εγκαταστάθηκαν, σύμφωνα με στοιχεία του Α. Βακαλόπουλου 4.934 άτομα. Αναλυτικότερα, 675 ήρθαν από τη Θράκη, 3.322 από τη Δυτική Μ. Ασία, 479 από τον Πόντο, 467 από τον Καύκασο. Το 1930 άρχισε η οριστική διανομή σπιτιών και χωραφιών. Οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν προσωρινά στα χωράφια και στα σπίτια των Τούρκων που έφυγαν. Στους αστούς και στους εμπόρους δόθηκε ο συνοικισμός του Αποστόλου Παύλου (Έκδοση Δήμου Βέροιας, 1986:56-57).

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα βλέπουμε την περιοχή γύρω από το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, όπου εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες. Διακρίνουμε το σχολείο την αυλή του και τον υδρόμυλο βόρεια της αυλής. (Γιάννη Αλεξιάδη 1984:137).

Κατά την απογραφή του 1928 οι κάτοικοι της Βέροιας ανέρχονται σε 15.251. Σε αυτή την περίοδο η πόλη αρχίζει και εκσυγχρονίζεται. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 1925 υδροδοτείται με άφθονο καθαρό νερό και ηλεκτροδοτείται από την ανώνυμη εταιρεία Βέρμιον. Αναπτύσσεται πνευματική κίνηση. Ιδρύεται το Ωδείο του Δήμου Βέροιας (1924) και την ίδια χρονιά κυκλοφορεί η πρώτη εβδομαδιαία εφημερίδα της ο «Αστήρ Βεροίας» του Γ. Γούναρη. Η εκδοτική δραστηριότητα αυξάνεται. Κυκλοφορούν επίσης ο «Κρόταλος» του Α. Ζωγράφου (1925) και η Βέροια του Σ. Βαφείδη (1926). Στα 1937-38 η Βέροια είναι έδρα Μητροπόλεως, Πρωτοδικείου, Οικονομικής Εφορίας, Μεραρχίας, Υποδιοίκησης Χωροφυλακής. Στην πόλη λειτουργεί ένα Γυμνάσιο και πέντε Δημοτικά Σχολεία (Από το Γενικό Οδηγό των κυριότερων πόλεων Μακεδονίας-Θράκης, Περιοδικό Λάμδα, Σελίδες μιας άλλης εποχής, Δεκέμβριος 2003, Τεύχος 22^ο, Εκδόσεις: Εκδοτική Δημοσιογραφική Βέροιας).

Η οικονομική και κοινωνική ζωή της Βέροιας μέχρι τη γερμανική κατοχή δεν διαφέρει από τη ζωή άλλων επαρχιακών πόλεων της Μακεδονίας. Οι 17.537 κάτοικοί της (απογραφή 1940), ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ στον αστικό ιστό πραγματοποιούνται οι απαραίτητες εμπορικές συναλλαγές και αναπτύσσεται σε ικανοποιητικό

βαθμό η βιοτεχνία. Την επαρχιακή ηρεμία της διαταράσσει ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και η είσοδος των Γερμανών στην πόλη.

2. Στοιχεία για την εκπαιδευτική κατάσταση στη Βέροια στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Κατά τον Α. Χριστοδούλου (1960:90-91) *η Βέροια εστερείτο σχολικών κτιρίων κατάλληλων δια την αποστολήν των. Το μόνον που υπερείχεν ήτο το Μελέτειον Παρθεναγωγείον. Ως Δημοτικόν Σχολείον, (Αστικόν) ως ελέγετο τότε, εχρησίμευεν ένα παλαιόν κτίριο με υγράν και σκοτεινήν αυλήν. Ένα άλλο κτίριον εχρησίμευεν ως Δημοτικόν Σχολείον των Ελληνοβλάχων, ως εκ τούτου “Βλαχκοσκουλειό” καλούμενον. Εις αυτό εφοίτουν τα παιδιά των Ελληνοβλάχων, τα οποία διέκοπτον τα μαθήματα την εορτήν του Αγίου Γεωργίου δια να συνεχίσουν αυτά εις το Σέλι και Ξηρολείβαδον, όπου οι Βλάχοι μετέβαινον προς παραθερισμόν.*

Σύμφωνα με τον Π. Πυρινό, στη Βέροια το 1898 λειτουργούσαν: *Ημιγυμνάσιο με τρεις τάξεις και 50 μαθητές, Αστική Σχολή με έξι τάξεις και 320 μαθητές, Παράρτημα Αστικής Σχολής (για ελληνοβλάχους) με τέσσερις τάξεις και 80 μαθητές, Παρθεναγωγείο με έξι τάξεις και 120 μαθήτριες και Νηπιαγωγείο με δύο τάξεις και 160 μαθητές* (Πυρινός, 1983:52).

Πλην των ελληνικών σχολείων λειτουργούσαν στη Βέροια και τούρκικα σχολεία, ήτοι έξι κατώτατα τριτάξια αρρένων και ένα ανώτερον, ως και δύο Παρθεναγωγεία. Επίσης έν εβραϊκό δημοτικό και εν ή δύο ρουμάνικα των βλαχορουμανιζόντων. (Χιονίδης, 1971:27).

3. Ανέγερση και λειτουργία του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου

Για την ανέγερση και τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου δεν έχουμε σαφείς πληροφορίες από αρχεία του σχολείου. Είναι πιθανόν, αν υπήρχαν τέτοια έγγραφα, να έχουν χαθεί ή καταστραφεί.

Στη συνέχεια θα παραθέσουμε ορισμένα κείμενα ερευνητών και μελετητών καθώς και κάποια ντοκουμέντα που αναζητήσαμε στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στην Υπηρεσία Ανταλλάξιμων και τα οποία αναφέρονται στο ζήτημα αυτό.

Το 1906 χτίστηκε το Γυμνάσιο (σ.σ. στο κτίριο αυτό σήμερα στεγάζεται το Δημαρχείο της πόλης), με τη συνδρομή της αδελφότητας «Μέλισσα» και ερανικής εισφοράς όλων των Βεροϊέων. Τα εγκαίνια του Γυμνασίου έγιναν το 1908 παρουσία των (σ.σ. των τούρκικων) αρχών οι οποίες εξέφρασαν την υπόνοια ότι το Γυμνάσιο έγινε με τη συνδρομή της Ελληνικής Κυβέρνησης. Το κτίριο έκανε μεγάλη εντύπωση στους Τούρκους, *«οι οποίοι εις ανταγωνισμόν τρόπο τινά ανήγειραν το παρά το βήμα του Αποστόλου Παύλου σχολείον, όπου σήμερον στεγάζεται το 3^{ον} και 4^{ον} Δημοτικόν Σχολείον. Δια την ανέγερσιν του σχολείου αυτού, εχρησιμοποίησαν την πέτραν του παρά τας φυλακάς ιστορικού κάστρου, κατεδαφίσαντες τούτο βανδαλικάς.»* (Χριστοδούλου, ό.π., σ. 91).

Ο Χριστοδούλου εδώ είναι σαφής ως προς την τοποθεσία. Δεν μας διαφωτίζει όμως για το εάν ολοκληρώθηκε η ανέγερση και για το εάν λειτούργησε κανονικά το σχολείο από την μουσουλμανική κοινότητα.

Σύμφωνα με μία εκδοχή το κτίριο λειτούργησε και εξακολούθησε να λειτουργεί σαν τουρκικό σχολείο και μετά την απελευθέρωση της πόλης (1912). Ως ελληνικό δημοτικό σχολείο χρησιμοποιήθηκε μετά το 1924. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, το σχολικό κτίριο διατήρησε τη χρήση του. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο το υπόγειό του χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή (Μαργιέ, Ματσκάνη, ό.π., σ.127).

Υπάρχουν όμως αντικρουόμενες απόψεις που ενισχύονται από μία σειρά στοιχείων που αποδεικνύουν ότι το σχολείο δεν αποπερατώθηκε παρά μόνο με έξοδα του Ελληνικού Δημοσίου το 1924.

Αν ισχύει αυτή η τελευταία εκδοχή, προκαλεί μεγάλη εντύπωση η μη αποπεράτωση του σχολείου μέχρι το 1922-24. Ίσως μετά τον πρώτο ενθουσιασμό, η τουρκική κοινότητα να εγκατέλειψε το εγχείρημα, από τη στιγμή μάλιστα που, ενδεχομένως, οι περιορισμένες εκπαιδευτικές ανάγκες της να καλύπτονταν ικανοποιητικά από τα ιεροδιδασκαλεία.

Ο Γιάννης Μελετίδης (Μελετίδης, Το 3^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας και το παλιό περιβάλλον του, *Λαός*, 22/12/2004, σ.4), εξηγεί ότι *«το σχολείο δεν αποπερατώθηκε στο παραπάνω διάστημα και αυτό οφειλόταν στις πολεμικές καταστάσεις εκείνης της εποχής αλλά και στην αβεβαιότητα των Τούρκων σχετικά με το εάν θα συνέχιζαν να ζουν στην πόλη ή θα έφευγαν για την Τουρκία, όπως και έγινε».*

Κατά τον ίδιο μελετητή, *«οι Βεροιώτες σεβάστηκαν το ιδιοκτησιακό καθεστώς μέχρι που απομακρύνθηκαν οι Τούρκοι και τη συνέχιση και ολοκλήρωση του έργου ανέλαβαν αργότερα οι Ελληνικές Αρχές».*

Ερευνώντας το θέμα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ. Βέροιας), μαθαίνουμε από το χειροποίητο λεύκωμα φωτογραφιών που αναφέρεται στα έτη 1922-1958 της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, *«το σχολείο ανηγέρθη το 1922 υπό της τουρκικής κοινότητας και απεπερατώθη το 1924 υπό του Ελληνικού Δημοσίου, δαπανήσαντος 2 εκατομμύρια δραχ. περίπου* (Παράρτημα, σελ. 2).

Η ίδια άποψη ενισχύεται και από την λεπτομερή αναφορά του Κωνσταντίνου Αλεξιάδη

(σ.σ. Διευθυντή του Σχολείου από το 1926 μέχρι το 1940) *«προς τον Κύριον Επιθεωρητήν των Δημοτικών Σχολείων Βεροίας την 24^η Ιουνίου 1937, περί του Διδακτηρίου, ότι είνε ουχί ανταλλάξιμον ακίνητον αλλά Δημόσιον»*, την οποία ανακαλύψαμε στην Υπηρεσία Ανταλλάξιμων. Στην αναφορά αυτή (Παράρτημα, σελ. 3,4,5) παρατίθενται σημαντικά στοιχεία τα οποία ξεδιαλώνουν τα σχετικά με την ανέγερση του σχολείου και αποδεικνύουν ότι το σχολείο δεν λειτούργησε ποτέ ως διδακτήριο της μουσουλμανικής κοινότητας. Σύμφωνα λοιπόν με τον Κ. Αλεξιάδη:

«Τον θεμέλιον λίθον του εν λόγω διδακτηρίου κατέθεσε το 1910 το ενταύθα τμήμα του Μουαρίφ, η επιτροπή δηλαδή του Τουρκικού Υπουργείου Παιδείας εν τω ευρύτατα γνωστώ αρχαιολογικώ χώρω του Βήματος του Αποστόλου Παύλου, προορίζουσα τούτο ως Δημόσιον Σχολείον-Σχολαρχείον μετά Δημοτικού-εχρησιμοποίησε μάλιστα δια την τοιχοποιόιαν τούτου το υλικόν του ακεραίου τότε σωζομένου Πύργου των παλαιών τειχών της πόλεως, όστις ανηψούτο παρά τας νυν δημοσίας φυλακάς. Η οικοδομή έμενεν ατελής κατά την ελληνικήν κατοχήν του 1912, εχορηγήθη δε δια την συνέχισην ταύτης εις την τουρκικήν κοινότητα κατά το 1920 πίστωσις παρά της Ελληνικής Κυβερνήσεως ης το ποσόν δεν κατώρθωσα να πληροφορηθώ. Επειδή όμως μετά την ανταλλαγήν των πληθυσμών διετέλει το κτίριον ημιτελές ήτο δ' επιτακτική η ανάγκη Διδακτηρίων λόγω της πληθώρας μαθητών των Δημοτικών Σχολείων, εδόθη νέα πίστωσις της Ελληνικής Κυβερνήσεως 700.000 περίπου δρχ και το 1924 απεπερατώθη τούτο και εστέγασεν αμέσως τα σχολεία....».

Και για να διασκεδάσει οποιοσδήποτε επιφυλάξεις για την αλήθεια των λεγομένων του, δηλώνει *«ότι εξηκρίβωσα ταύτα παρά προσώπων τα οποία είναι εις θέσιν να γνωρίζωσι τα πράγματα».*

Στην παραπάνω αναφορά οι πληροφορίες που υπάρχουν ανατρέπουν τον ισχυρισμό ότι το σχολείο λειτούργησε ως τουρκικό. Ο Κ. Αλεξιάδης, δημόσιος λειτουργός, σε μία διελκυστίνδα της Υπηρεσίας του με την Υπη-

ρεσία Ανταλλάξιμων, αναλαμβάνει να διευκρινίσει με σαφήνεια και με σημαντικές λεπτομέρειες (οι οποίες δεν αναφέρονται σε κείμενα άλλων μελετητών), ότι το σχολείο θεμελιώθηκε το 1910 από επιτροπή του Τουρκικού Υπουργείου Παιδείας. Μέχρι το 1912 δεν είχε αποπερατωθεί και παρέμενε ατελές μέχρι το 1920. Χρειάστηκε να δοθεί πίστωση από την Ελληνική Κυβέρνηση την ίδια χρονιά στην Μουσουλμανική κοινότητα αλλά και πάλι δεν κατορθώθηκε η ολοκλήρωση της οικοδομής. Η έλευση των προσφύγων ανάγκασε το ελληνικό δημόσιο με νέα πίστωση να ολοκληρώσει το σχολείο, για να στεγαστούν οι πάμπολλοι πρόσφυγες μαθητές, οι γονείς των οποίων εγκαταστάθηκαν στην συγκεκριμένη περιοχή, που κατοικείτο μέχρι την ανταλλαγή των πληθυσμών, αποκλειστικά από Τούρκους.

Ακόμη όμως ένα στοιχείο έρχεται να ενισχύσει την εκδοχή που διατυπώνεται στο λεύκωμα της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και κυρίως την θέση του Κ. Αλεξιάδη ότι δηλαδή, τελικά, το σχολείο δεν αποπερατώθηκε από τους Τούρκους και δεν λειτούργησε ποτέ ως τουρκικό. Σε έκθεση αυτοψίας υπαλλήλου του Δασαρχείου τον Δεκέμβριο του 1921, αναφέρεται «*εντατική υλοτομία προς κατασκευήν σχολείου της εν Βερροία Μουσουλμανικής Κοινότητας*» (από το αρχείο του Δασαρχείου Βέροιας σχετικά με το δάσος της Μπρατινίστης 1913-1955, που φυλάσσεται στα Γ.Α.Κ. Βέροιας, Παράρτημα, σελ. 6,7). Πρόκειται για τις δραστηριότητες των Τούρκων, οι οποίοι προσπαθούν να αποπερατώσουν το σχολείο μετά την πίστωση που έλαβαν από την Ελληνική Κυβέρνηση· την πίστωση για την οποία μιλά στην αναφορά του ο Κ. Αλεξιάδης. Βλέπουμε λοιπόν ότι ακόμη και το 1921 το σχολείο παρέμενε ημιτελές.

Δεν έχουμε επίσης καμιά προφορική ή γραπτή μαρτυρία ότι το διδακτήριο φιλοξένησε πρόσφυγες της Μικρασιατικής καταστροφής. Είναι δυσεξήγητο πώς δεν χρησιμοποιήθηκε το σχολείο (αν είχε ήδη ανεγερθεί) για την πρόχειρη εγκατάστασή των προσφύγων, ενώ γνωρίζουμε από αφηγήσεις ότι αυτοί στεγάζονταν προσωρινά όπου υπήρχε διαθέσιμος χώρος, όπως στα γύρω τζαμιά αλλά και σε δημόσια κτίρια.

Διαπιστώνουμε επομένως από τα παραπάνω στοιχεία ότι η ανέγερση του Σχολείου ξεκίνησε μεν με πρωτοβουλία της Μουσουλμανικής Κοινότητας, αλλά αποπερατώθηκε από το Ελληνικό δημόσιο, το οποίο, για το σκοπό αυτό, διέθεσε δύο φορές ανάλογες πιστώσεις.

4. Το διδακτήριο

Η τοποθεσία που χτίστηκε το 3^ο Δημοτικό Σχολείο βρισκόταν έξω από τα νότια αρχαία τείχη της πόλης. Απέναντι από το διδακτήριο υπάρχει το τέμενος του Μενδρεσέ, (Μενδρεσέ τζαμί) το οποίο ονομάστηκε έτσι από τον παρακείμενο Μενδρεσέ δηλαδή το ιεροδιδασκαλείο, το οποίο λειτουργούσε ως τούρκικο σχολείο και καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1923 ή το 1924. Το τέμενος κτίστηκε στη θέση όπου προηγούμενα υπήρχε ναός του Αποστόλου Παύλου, τον οποίο οι Οθωμανοί τον κατεδάφισαν γύρω στο 1850 και χρησιμοποίησαν τα υλικά του για την ανέγερση του τζαμιού (Γαβριηλίδης 1999:22). Η αυλή του σχολείου εφάπτεται με το χώρο στον οποίο βρίσκεται το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, ο οποίος ήλθε στη Βέροια, για να κηρύξει το Ευαγγέλιο το 51 μ.Χ.

Το διδακτήριο βρίσκεται στο νότιο άκρο της πλατείας Ωρολογίου, στη συμβολή των οδών Μάρκου Μπότσαρη και Μαυρομιχάλη. «Πρόκειται για ένα τριώροφο εκλεκτικιστικό κτίριο με κεραμοσκεπή. Στην οργάνωση των όψεων είναι εμφανής η επιρροή του νεοκλασικισμού. Εφαρμόζονται οι αρχές της συμμετρίας. Τα νεοκλασικά στοιχεία χρησιμοποιούνται διακριτικά. Χαρακτηριστικό είναι το προεξέχον γείσο και η διαμόρφωση των ανοιγμάτων με κορνιζώματα και τοξωτές απολήξεις. Στις ακμές του κτιρίου εμφανίζονται ψευδοπαραστάδες, οι οποίες καταλήγουν σε απλά επίκρανα. Επίσης υπάρχουν επιδράσεις του μπαρόκ, το οποίο δίνει μία περισσότερο εκλεκτικιστική μορφολογία στο κτίριο (Μαργιέ, Ματσάκη, ό.π., σ.128-129).

Εικόνα 2. Λεπτομέρειες από τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του διδακτηρίου σήμερα

Στο διδακτήριο αυτό φιλοξενήθηκαν με χρονολογική σειρά τα σχολεία με τις ονομασίες:

- Β΄ Αρρένων Βεροίας (1925), το οποίο μετονομάστηκε σε 3^ο (Μικτό) Βέροιας,

- Γ' Αρρένων Βεροίας (1926), το οποίο μεταστεγάστηκε σε νέο διδακτήριο με την ονομασία Ε' Δημοτικό Σχολείο,
- Β' Θηλέων Βεροίας (1928), οι μαθήτριες του οποίου, όταν τα σχολεία έγιναν μικτά (μεταρρύθμιση 1929), διαμοιράστηκαν στα συστεγαζόμενα σχολεία Γ' και Δ' Μικτά Βεροίας που στεγάστηκαν στο εν λόγω διδακτήριο,
- Δ' Μικτό Βεροίας (1929),
- Νυχτερινό Σχολείο (1924), στο κάτω πάτωμα του 3^{ου} Δημοτικού, (Κ. Αλεξιάδη ό.π. σ.125), για όσους από τους τουρκόφωνους πρόσφυγες ήθελαν να μάθουν τα ελληνικά.
- Από το 1980 μέχρι σήμερα στο διδακτήριο λειτουργούν το 3^ο και 14^ο Δημοτικό Σχολείο Βεροίας. Για σειρά ετών στο ίδιο κτίριο λειτούργησαν νηπιαγωγεία και φιλοξενήθηκε επίσης το Γραφείο της Επιθεώρησης.

Εικόνα 3. Το διδακτήριο, όπως είναι σήμερα.

Η εξωτερική όψη και το εσωτερικό του συντηρήθηκαν και αποκαταστάθηκαν το 1997. Το κτίριο αυτό τη φετινή χρονιά συμπληρώνει ογδόντα χρόνια συνεχούς εκπαιδευτικής παρουσίας και προσφοράς. Είναι το παλαιότερο διδακτήριο στη Βεροία το οποίο συνεχίζει να λειτουργεί ως scho-

λείο και εξυπηρετεί από την ανέγερσή του μέχρι σήμερα το σκοπό για τον οποίο χτίστηκε.

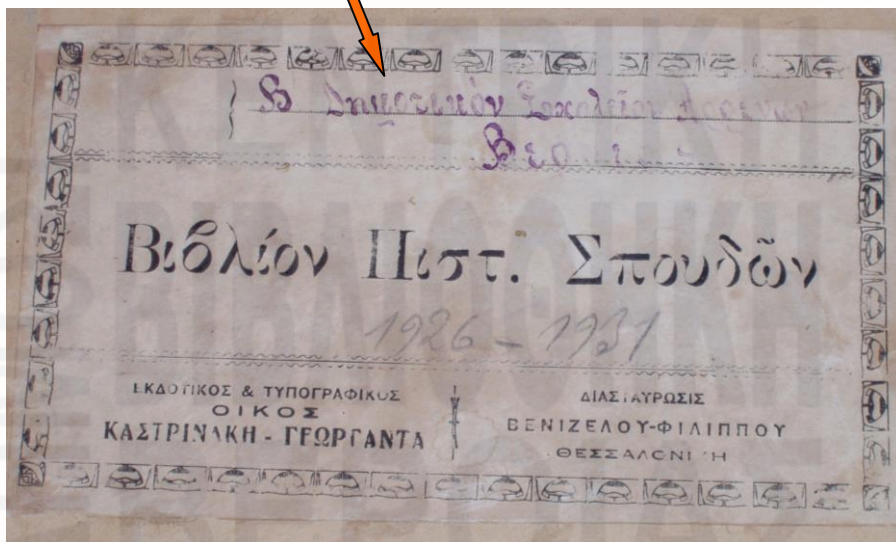
Στο πέρασμα του χρόνου βέβαια έγιναν ορισμένες επεμβάσεις, που μπορεί να εξυπνήσαν συγκεκριμένες ανάγκες, αλλά ταυτόχρονα αλλοίωσαν την φυσιογνωμία και την ενότητα του κτιρίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας αλλαγής είναι η κατασκευή του εξωτερικού κλιμακοστάσιου που οδηγεί στον τρίτο όροφο και το οποίο αντικατέστησε ένα παλαιότερο εσωτερικό.

ΔΗΜΟΣΙΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

5. Έναρξη λειτουργίας και επωνυμία του Σχολείου

Οι πρώτες πληροφορίες που έχουμε από το αρχειακό υλικό του σχολείου για τη λειτουργία του είναι από το υπό την επωνυμία βιβλίο «**Β' Δημοτικόν Σχολείον Αρρένων Βεροίας, Βιβλίον Πιστοποιητικών Σπουδής από 1926-27 έως 1930-31**».

Όπως φαίνεται από το εξώφυλλο αυτού του βιβλίου, το σχολείο, κατά την πρώτη περίοδο της λειτουργίας του (Σχολικό Έτος 1926-27), είχε την επωνυμία Β' Δημοτικόν Σχολείον Αρρένων Βεροίας (Βλέπε σχετική φωτογραφία παρακάτω).

Εικόνα 4. Η αρχική ονομασία του Σχολείου, όπως φαίνεται στην ετικέτα του Βιβλίου Πιστοποιητικών Σπουδών

Την άποψη αυτή, για την πρώτη ονομασία του σχολείου, ενισχύει το γεγονός ότι στα Γ.Α.Κ. Βεροίας, όπου φυλάσσεται ικανός αριθμός παλαιών βιβλίων της Βιβλιοθήκης του 3^{ου} Δημ. Σχολείου, οι σφραγίδες στο σώμα των βιβλίων το αναφέρουν ως Β' αρρένων Βεροίας (Σχετική εργασία πραγματοποίησε ο φιλόλογος Χρήστος Σκούπρας).

Στο ίδιο διδακτήριο, όπως φαίνεται σε βιβλίο αρχείου, λειτούργησε επίσης, τουλάχιστον κατά το σχολικό έτος 1928-29, σχολείο με την επωνυμία Β' Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Βεροίας. Δεν έχουμε στοιχεία για τις προηγούμενες ούτε και για την επόμενη χρονιά 1929-30. Από ό,τι φαίνεται, το σχολικό έτος 1929-30, εποχή που τα δημοτικά σχολεία έγιναν μικτά, άλ-

λαξαν οι ονομασίες τους. Στο εν λόγω διδακτήριο τα δύο σχολεία που λειτουργούσαν έγιναν μικτά και μετονομάστηκαν σε Γ΄ και Δ΄ Δημοτικά Σχολεία Βέροιας. Την ίδια περίοδο το Μελέτειο Παρθεναγωγείο μετονομάστηκε σε Β΄ Δημοτικόν Σχολείον Βεροίας.

6. Πίνακες που αφορούν το μαθητικό πληθυσμό του Σχολείου.

Ακολουθούν πίνακες με στοιχεία από τα αρχεία του σχολείου για τα πρώτα 23 έτη λειτουργίας του (1926-27 μέχρι 1948-49). Απομονώνουμε και εξετάζουμε αυτήν την περίοδο για δύο λόγους: τα ιστορικά γεγονότα που την σημάδεψαν είναι ιδιαίτερος σημαντικά και από την άλλη πλευρά, επειδή τα στοιχεία αυτών των χρόνων είναι σπάνια και δυσεύρετα.

Εγγεγραμμένοι μαθητές κατά τάξη από 1926-27 μέχρι 1939-40

Σχολικό Έτος	Τάξη Α	Τάξη Β	Τάξη Γ	Τάξη Δ	Τάξη Ε	Τάξη Στ	Σύνολο
1926-27	33	30	41	74	64	31	273
1927-28	35	29	23	46	57	53	243
1928-29	37	51	42	30	65	65	290
1929-30	56	50	61	37	35	55	294
1930-31	55	45	47	50	37	44	278
1931-32	76	49	40	38	35	34	272
1932-33	78	54	52	47	34	44	309
1933-34	87	65	48	46	32	40	318
1934-35	96	49	61	39	32	34	311
1935-36	94	62	49	57	32	23	317
1936-37	80	77	55	52	41	27	332
1937-38	82	66	84	56	31	30	349
1938-39	82	69	71	62	39	20	343
1939-40	55	69	69	50	44	27	314

Κατά το Σχολικό Έτος 1928-29 λειτούργησε στη Βέροια το Δ΄ (μικτό) Δημοτικό Σχολείο, το οποίο στεγάστηκε στο ίδιο κτίριο.

Η σχετική αύξηση του αριθμού των μαθητών που παρατηρείται κατά το σχολικό έτος 1929-30, οφείλεται στο γεγονός ότι από εκείνη τη χρονιά το σχολείο από αρρένων έγινε μικτό.

Από ότι βλέπουμε στον παραπάνω πίνακα η Α τάξη είναι συνήθως η πολυπληθέστερη. Η στασιμότητα είναι ο κυριότερος λόγος διαρροής την επόμενη σχολική χρονιά.

Την ίδια χρονική περίοδο έλαβε χώρα η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση από την Κυβέρνηση Βενιζέλου (υπουργός Παιδείας Κ. Γόντικας), κατά την οποία, μεταξύ άλλων έγιναν και οι παρακάτω αλλαγές που αφορούν το δημοτικό σχολείο:

- Τα δημοτικά σχολεία γίνονται μικτά
- Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι εξάχρονη και υποχρεωτική και για τα δύο φύλα από 6 μέχρι την ηλικία των 14 ετών.
- Η δημοτική διδάσκεται στις τέσσερις πρώτες τάξεις και η καθαρεύουσα στις δύο τελευταίες. (Φραγκουδάκη 1987:61-62).

Πίνακας διαρροής μαθητών λόγω διακοπής φοίτησης ή απόρριψης

Σχολικό Έτος	Σύνολο εγγεγραμμένων Μαθητών	Μαθητές που διέκοψαν ή απορρίφθηκαν	Ποσοστό
1926-27	273		
1927-28	243		
1928-29	290		
1929-30	294	69	23,3%
1930-31	278	62	22,30%
1931-32	272	55	20%
1932-33	309	53	17,10%
1933-34	318	82	25%
1934-35	311	83	26,60%
1935-36	317	61	19,20%
1936-37	332	58	17,40%
1937-38	349	53	15,10%
1938-39	343	91	26,50%
1939-40	314	44	14,00%

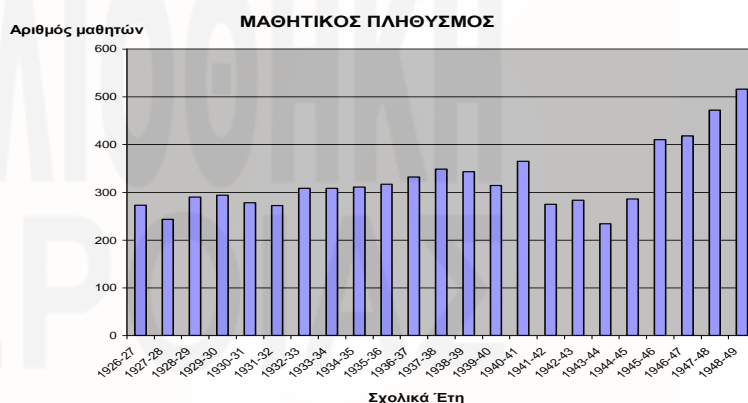
Η μεγαλύτερη απόρριψη παρατηρείται στην πρώτη τάξη. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στη σχολική χρονιά 1933-34 ενώ ο μέσος όρος απόρριψης για όλες τις τάξεις ήταν συνολικά 25%, στην Α΄ τάξη της ίδιας χρονιάς οι 37 από τους 87 μαθητές έμειναν στάσιμοι. Το ποσοστό ανέρχεται στο 42%.

Όσοι μαθητές κατορθώνουν να φτάσουν στην Στ΄ Τάξη απολύονται σχεδόν στο σύνολό τους.

Αυξομείωση μαθητικού πληθυσμού

Στον επόμενο πίνακα και στο διάγραμμα φαίνεται η αυξομείωση του μαθητικού πληθυσμού από το 1926 μέχρι το 1949. Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού στα χρόνια του εμφυλίου πολέμου οφείλεται στις μετακινήσεις του πληθυσμού που αναζητά μεγαλύτερη ασφάλεια μέσα στην πόλη.

Σχολικό Έτος	Αριθμός Μαθητών
1926-27	273
1927-28	243
1928-29	290
1929-30	294
1930-31	278
1931-32	272
1932-33	309
1933-34	318
1934-35	311
1935-36	317
1936-37	332
1937-38	349
1938-39	343
1939-40	314
1940-41	365
1941-42	275
1942-43	283
1943-44	234
1944-45	286
1945-46	410
1946-47	418
1947-48	472
1948-49	516

Πίνακας φοιτούντων μαθητών κατά φύλο από τα έτη 1926-1940

Σχολικό Έτος	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο Μαθητών
1926-27	273		273
1927-28	243		243
1928-29	290		290
1929-30	165	129	294
1930-31	152	126	278
1931-32	127	145	272
1932-33	169	140	309
1933-34	175	143	318
1934-35	173	138	311
1935-36	179	138	317
1936-37	188	144	332
1937-38	195	154	349
1938-39	194	149	343
1939-40	178	136	314

Στα κενά κελιά δεν υπάρχει αριθμός κοριτσιών, επειδή το σχολείο κατά τα τρία πρώτα έτη λειτουργίας του λειτουργούσε ως αρρένων.

Παρατηρούμε επίσης μία συνεχή και σταθερή παρουσία κοριτσιών.

7. Σημαντικά Σχολικά Έτη

Στη συνέχεια θα παραθέσουμε και θα σχολιάσουμε στοιχεία από τα πιο σημαντικά σχολικά έτη.

Σχολικό Έτος 1926-27

Το Βιβλίο «Β' Δημοτικών Σχολείων Αρρένων Βεροίας, Βιβλίον Πιστοποιητικών Σπουδής από 1926-27 έως 1930-31» αποτελεί την μοναδική πηγή πληροφοριών, που έχουμε στη διάθεσή μας για τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας του σχολείου.

Το σχολείο λειτούργησε ως εξατάξιο. Η Δ' και Ε' τάξεις αποτελούνταν από δύο τμήματα Δα', Δβ' και Εα, Εβ.

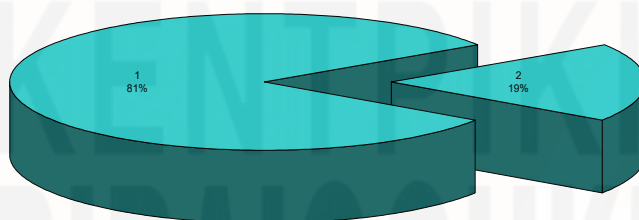
Πληροφορίες για τον αριθμό και τα ονόματα των διδασκόντων δεν έχουμε. Διευθυντής του Σχολείου, όπως φαίνεται από την (δυσανάγνωστη) υπογραφή του είναι ο Κ. Αλεξιάδης, και υπηρετεί στη θέση αυτή μέχρι το 1939-40. Μετά παραμένει στο σχολείο ως δάσκαλος μέχρι το 1949, οπότε αποχωρεί λόγω ασθενείας.

Οι μαθητές βαθμολογούνται με εξάβαθμη κλίμακα που περιλαμβάνει: 3,50-4,50 Καλώς, 4,50-5,50 Λίαν Καλώς, 5,50-6 Άριστα.

Κανένας μαθητής από τους εγγεγραμμένους στο παραπάνω βιβλίο δεν έχει βαθμολογηθεί κάτω από 3,50. Δεν γνωρίζουμε αν απορρίφθηκε κάποιος μαθητής ή αν όλοι προβιβάστηκαν, επειδή στο μοναδικό βιβλίο αρχείου που έχουμε στη διάθεσή μας, εγγράφονταν μόνο τα ονόματα των μαθητών που προάγονταν και όχι αυτών διέκοπταν κατά τη διάρκεια της χρονιάς ή απορρίπτονταν στο τέλος.

Η άποψη των δασκάλων για τη διαγωγή των μαθητών ποικίλει. Οι δάσκαλοι της Δα' και Δβ' Τάξης έκριναν ότι όλοι οι μαθητές τους επέδειξαν κοσμιωτάτη διαγωγή σε αντίθεση με τους δασκάλους των υπόλοιπων τάξεων που χαρακτήρισαν τη διαγωγή των μαθητών τους άριστη, κοσμιωτάτη, λίαν καλή, καλή, αλλά και κοσμία. Ο/η δάσκαλος/α της Α' Τάξης χαρακτήρισε την διαγωγή όλων των μαθητών του/της άριστη και ενός μόνο μαθητή κοσμία (!).

Σημαντικές πληροφορίες παίρνουμε από την στήλη του βιβλίου **Πα-τρίς**, όπου διαπιστώνουμε ότι η καταγωγή των μαθητών είναι κατά 19% από την περιοχή της Βέροιας και 81% πρόσφυγες από τον Εύξεινο Πόντο, Μικρά Ασία και Θράκη (Βλέπε παρακάτω πίνακα).

**Εικόνα 5. Η προέλευση των μαθητών του Σχολείου.
Πρόσφυγες 81%, γηγενείς 19%.**

Το 25% των μαθητών του σχολείου είναι ορφανοί. Αυτό έχει την εξήγησή του στο γεγονός ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία προέρχονται από τις αλησμόνητες πατρίδες.

Από τη στήλη **Επάγγελμα Πατρός** παίρνουμε σημαντικά στοιχεία για τις οικονομικές δραστηριότητες της εποχής. Αρχικά, η συντριπτική πλειοψηφία, που ήταν πρόσφυγες ασχολήθηκαν με τη γεωργία και άλλα χειρωνακτικά επαγγέλματα, ενώ οι εντόπιοι κάτοικοι ήταν κτηνοτρόφοι ή εμποροβιοτέχνες. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τα παρακάτω επαγγέλματα που προξενούν εντύπωση, επειδή έχουν στις μέρες μας εκλείψει. Εμβαλωματής, καταγωγέας, μυλωθρός, αμαξηλάτης, βαρελοποιός, χαλκεύς, ξυλοφόρος, καλτσοπλέκτης, στραγαλοποιός. Το 16% των γονέων είναι γεωργοί, 1,4% δημόσιοι υπάλληλοι (καθηγητές δάσκαλοι, ταχυδρομικοί, χωροφύλακες) ενώ συναντούμε αρκετούς παντοπώλες, εμπόρους και εργάτες.

Σχολικό Έτος 1928-29

Ένα καινούργιο Βιβλίο Αρχείου, ο Γενικός Έλεγχος 1928-29 προτίθεται στις πηγές που έχουμε στη διάθεσή μας. Τα καινούργια στοιχεία που παίρνουμε από το βιβλίο αυτό είναι ότι το σχολικό έτος χωρίζεται σε τρεις σχολικές περιόδους με την ονομασία Α, Β, Γ, στις στήλες των οποίων υπάρχουν οι βαθμολογίες των μαθητών στην εξάβαθμη κλίμακα, οι απουσίες και η διαγωγή της κάθε περιόδου χωριστά.

Στη στήλη παρατηρήσεις γράφονται σχόλια όπως στάσιμος ή απερρίφθη.

Το βιβλίο κλείνει με το τέλος της σχολικής χρονιάς, έχοντας αναλυτική εγγραφή του Διευθυντή με τον αριθμό των μαθητών, που ενεγράφησαν, απεσύρθησαν, εξετάστηκαν, απολύθηκαν, προήχθησαν, απερρίφθησαν σε κάθε τάξη.

Βλέπουμε ότι από τους 290 μαθητές που εγγράφηκαν αυτή τη σχολική χρονιά οι τριάντα απεσύρθησαν (ποσοστό 10,3%). Από τους διακόσιους εξήντα που συνέχισαν τη φοίτησή τους οι 32 απερρίφθησαν (ποσοστό 12,3%).

Σχολικό Έτος 1929-30

Παίρνουμε πληροφορίες από τα παρακάτω Βιβλία Αρχείου:

1. «Β' Δημοτικών Σχολείων Αρρένων Βεροίας, Βιβλίων Πιστοποιητικών Σπουδής από 1926-27 έως 1930-31»
2. Γενικός Έλεγχος 1929-30 έως 1937-38 Ε' και Στ' Τάξεων του Γ' Δημοτικού Σχολείου Βεροίας
3. Γενικός Έλεγχος 1929-30 έως 1932-33 Α', Β', Γ', Δ' Τάξεων του Γ' Δημοτικού Σχολείου Βεροίας
4. Μαθητολόγιον Γ' Δημοτικών Σχολείων Βεροίας 1929-30 έως 1931-32

Το σχολείο λειτουργεί για πρώτη φορά ως μικτό μετά από τη μεταρρύθμιση του 1929. Στο ίδιο κτίριο συστεγάζεται για πρώτη χρονιά και το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Βεροίας.

Από το Βιβλίο του Γενικού Ελέγχου της Ε' και Στ' Τάξης προκύπτει ότι η σχολική χρονιά είναι χωρισμένη σε δύο εξαμηνίες, όπου υπάρχουν οι ανάλογες για τον κάθε μαθητή βαθμολογίες στη δεκάβαθμη κλίμακα. Αυτές οι βαθμολογίες μαζί με το βαθμό των εξετάσεων του Ιουνίου μας δίνουν το μέσο όρο, ο οποίος είναι ο βαθμός ετήσιας προόδου του μαθητή. Οι βαθμοί

της πρώτης εξαμηνίας σε κάθε ένα μάθημα αποτελούν το μέσο όρο της προφορικής επίδοσης και της γραπτής δοκιμασίας του μαθητή.

Τα μαθήματα που διδάσκονται είναι: Θρησκευτικά, Ελληνική Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Μαθηματικά, Γεωμετρία, Ιχνογραφία, Καλλιτεχνικά, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική. Στα μαθήματα της Χειροτεχνίας, Ωδικής, Γυμναστικής υπάρχει ένας βαθμός «κατ' ελευθέραν κρίσιν».

Στις Παρατηρήσεις υπάρχουν σχόλια, όπως απεσύρθη, δεν εφοίτησε κανονικά, στάσιμος κ.λ.π.

Από τον Γενικό Έλεγχο 1929-30 έως 1932-33 Α', Β', Γ', Δ' Τάξεων του Γ' Δημοτικού Σχολείου Βεροίας προκύπτει ότι η σχολική χρονιά για τις τέσσερις κατώτερες τάξεις είναι χωρισμένη σε τέσσερις διμηνίες.

Η σχολική χρονιά κλείνει με εγγραφή του Διευθυντή για το πόσοι εκ των εξετασθέντων προήχθησαν κατά τάξη και κατά φύλο.

Σχολικό Έτος 1939-40

Το σχολείο συνεχίζει τη λειτουργία του σύμφωνα με τις πληροφορίες των βιβλίων αρχείου. Αξίζει να επισημάνουμε ότι στον Γενικό Έλεγχο εμφανίζεται το νέο μάθημα της Εθνικής Αγωγής, το οποίο έχει προστεθεί στο βιβλίο χειρόγραφα. Στο μάθημα αυτό οι μαθητές βαθμολογούνται κανονικά. Διδάσκεται μόνο στις Γ', Δ, Ε' και Στ' τάξεις.

Σχολικό Έτος 1940-41

Ο σχολείο συνεχίζει τη λειτουργία του. Τα μαθήματα στην Ε' και Στ' τάξη είναι μόνο πέντε: Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία και Φυσική Ιστορία. Βαθμοί εξαμήνων δεν έχουν καταχωρηθεί παρά μόνο ο γενικός μέσος όρος κατά μάθημα στο τέλος της χρονιάς. Παρόμοια κατάσταση συναντούμε και στις μικρότερες τάξεις. Σε αυτές τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνική Γλώσσα και Μαθηματικά. Η αναλυτική καταχώρηση ανά εξάμηνο και διμηνίες επανέρχεται από το σχολικό έτος 1944-45.

Τη χρονιά 1940-41 ο Διευθυντής του Σχολείου δεν έκλεισε και δεν υπέγραψε κανένα από τα βιβλία αρχείου. Το 1941-42 υπογράφει κάποιος (δυσανάγνωστη υπογραφή) και οι επόμενες χρονιές έκλειναν ανυπόγραφες.

Σχολικό Έτος 1948-49

Το πρώτο Βιβλίο Πρακτικών των συνεδριάσεων του διδακτικού προσωπικού που είχαμε στη διάθεσή μας κατά τη διάρκεια αυτής της έρευνας έχει τον τίτλο « Γ΄ Δημοτικόν Σχολείον Βέροιας, Πρακτικά Παιδαγωγικών Συνεδριάσεων του Συλλόγου Διδασκόντων, Αρχόμενον από 31 Ιανουαρίου 1948».

Καταγράφονται μόνο τρεις συνεδριάσεις. Στην πρώτη αναφέρονται ως επείγοντα προβλήματα

1. *Το πρόβλημα της πληθώρας των μαθητών εις τινάς τάξεις. Πληροφορούμαστε ότι η Α΄ τάξη έχει 120 μαθητές και η Γ΄ τάξη 110 με τάσιν περαιτέρω αυξήσεως διά μαθητών καθ' ημέραν προσερχομένων εξ ανταρτοπλήκτων περιοχών και λόγω ελλείψεως επαρκών αιθουσών, αι τάξεις λειτουργούν ημιημερησίως, δηλαδή ατελώς.*
2. *Οι δάσκαλοι προβληματίζονται εάν είναι ορθόν τα ορθογραφικά λάθη των εκθέσεων να διορθώνονται υπό του δημοδιδασκάλου ή να ληφθεί υπόψιν μόνον η καλή διάτύπωση των παρατηρήσεων και των συναισθημάτων του μαθητού.*
3. *Μέτρα για τους αδικαιολογήτως απουσιάζοντας: Εκ των σαράντα εγγραφέντων μαθητών της Ε΄ Τάξεως, οι πέντε παρουσιάσθησαν το τελευταίον δεκαήμερον του Ιανουαρίου. Είναι δυνατόν να καθυστερήσουν οι τριάντα πέντε για να διδαχθούν οι πέντε;*

Παραθέτουμε αυτούσιο το τελευταίο μέρος του Πρακτικού αυτής της συνεδρίασης:

Μετ' ανταλλαγάν γνωμών τινών διακόπτεται η συζήτησις, διότι πλησιάζει η ώρα της λήξεως της κυκλοφορίας, επιφυλλασσομένου του Συλλόγου να λάβει αποφάσεις επί του όλου θέματος εις άλλην συνεδρίασιν.

Ακολουθούν υπογραφές του Διευθυντή και του διδακτικού Προσωπικού.

8. Επίλογος

Η εργασία αυτή μας έδωσε την δυνατότητα να ψηλαφίσουμε το κοντινό και ταραγμένο παρελθόν της πόλης και της περιοχής μας. Είχαμε την ευκαιρία να προσεγγίσουμε ιστορικά γεγονότα και τις συνέπειές τους όχι μέσα από την απόμακρη «αντικειμενική», γενικευτική, και για το λόγο αυτό ισοπεδωτική ματιά του ιστορικού, αλλά μέσα από τις προσωπικές, γεμάτες ζωντάνια αφηγήσεις εντόπιων μελετητών-συμπολιτών μας, μέσα από ντοκουμέντα που αναζητήσαμε σε τοπικές ιστορικές πηγές, που υπομονετικά περιμένουν την αξιοποίησή τους, μέσα από μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα και τον απόηχό τους.

Ακουμπήσαμε τους τοίχους του σχολείου και προσπαθήσαμε να αφουγκραστούμε τις ανάσες των μαθητών και των δασκάλων.

Είδαμε με τα μάτια της φαντασίας την αγωνία των προσφύγων· την κούρασή και τη χαρά τους, όταν, τελικά, κατάφεραν να ριζώσουν και να ορθοποδήσουν.

Βιώσαμε τον αγώνα των ανθρώπων της πόλης μας, που, μέσα στην αλληλουχία των ιστορικών γεγονότων, παλεύουν να κερδίσουν την καθημερινότητα και μία καλύτερη ποιότητα ζωής.

Το διδακτήριο που στεγάζει το 3^ο και 14^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας καθώς και ο περιβάλλον χώρος του χαρακτηρίστηκε με την απόφαση ΥΠΠΟ/ΔΙΝΕΣΑΚ/60729/1698/17-7-2006 του Υπουργείου Πολιτισμού μνημείο, διότι, λόγω της χρήσης του ως σχολείου από την εποχή που κατασκευάστηκε, είναι άμεσα συνδεδεμένο με την ιστορία της εκπαίδευσης και τις μνήμες των κατοίκων της περιοχής. Το 3ο Δημοτικό Σχολείο είναι το παλαιότερο διδακτήριο στη Βέροια το οποίο συνεχίζει να λειτουργεί ως σχολείο τα τελευταία 80 χρόνια και εξυπηρετεί από την ανέγερσή του μέχρι σήμερα το σκοπό για τον οποίο χτίστηκε.

Πηγές

Πίνακας Βιβλίων Αρχείου που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα

A/A	Βιβλίο	Από	Έως	Τάξεις
1	Μαθητολόγιο	1929-30	1931-32	
2	Γενικός Έλεγχος	1928-1929		
3	Μαθητολόγιο	1932-33	1934-35	
4	Γενικός Έλεγχος	1929-30	1932-33	A,B,Γ,Δ
5	Γενικός Έλεγχος	1929-30	1937-38	E, ΣΤ
6	Μαθητολόγιο	1935-36	1937-38	
7	Μαθητολόγιο	1938-39	1948-49	
8	Γενικός Έλεγχος	1933-34	1937-38	A, B, Γ, Δ
9	Γενικός Έλεγχος	1938-39	1945-46	
10	Πιστοποιητικά Σπουδής	1926-27	1930-31	
11	Πιστοποιητικά Σπουδής	1934-35	1942-43	
12	Πρακτικά Συνεδριάσεων	31-1-1948		

Τα παραπάνω αρχεία φυλάσσονται στο νεοσύστατο Μουσείο Εκπαίδευσης του Δήμου Βέροιας.

Βιβλιογραφία

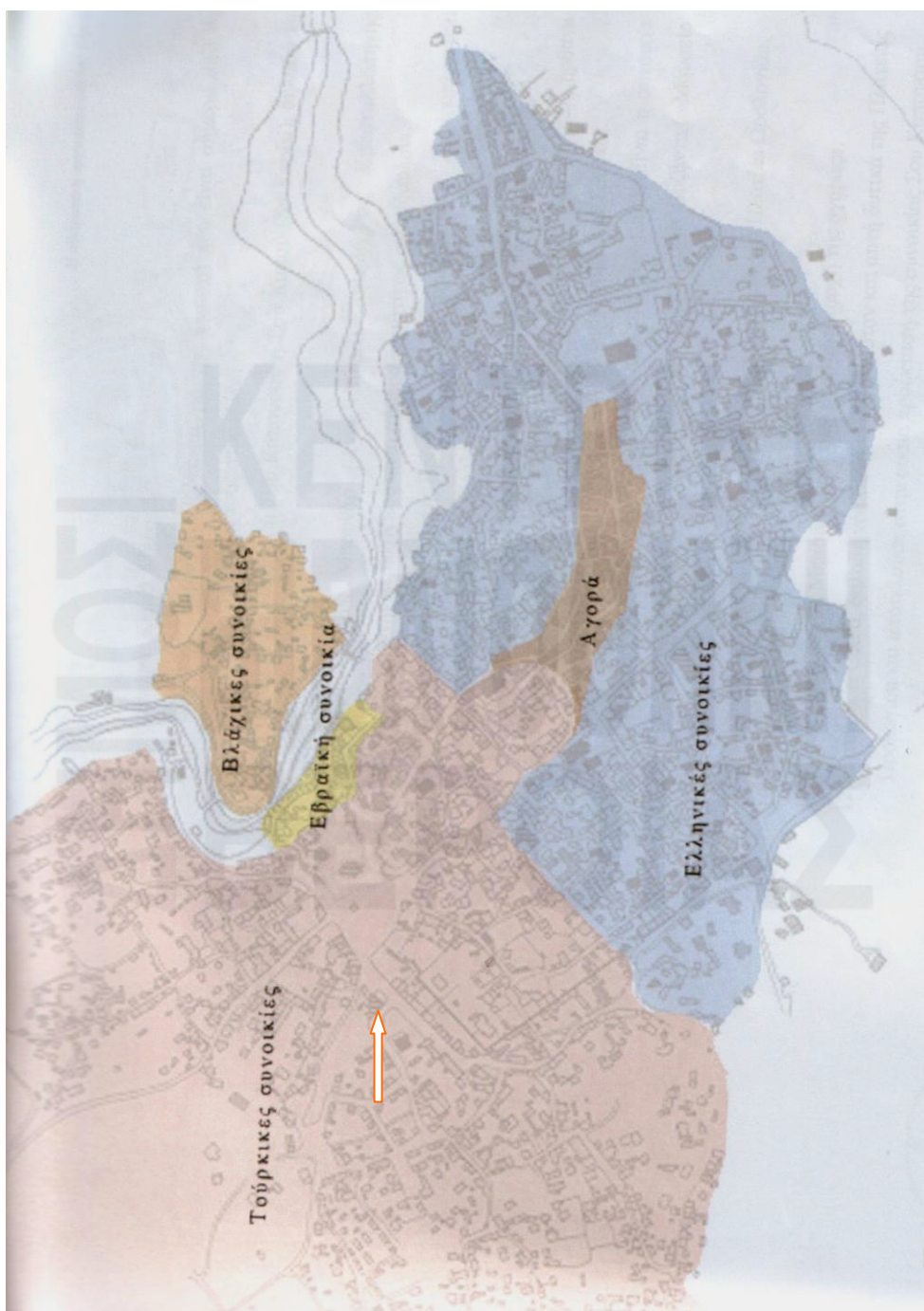
- Μουτσόπουλος Ν., *Η λαϊκή αρχιτεκτονική της Βέροιας*, εκδ. Δήμου Βέροιας, Βέροια 2000.
- Μαργιέ Α.- Ματσκάνη Α., *Η Οθωμανική Αρχιτεκτονική της Βέροιας*, Θεσσαλονίκη 2005.
- Πυρινός Π., *Η συμβολή της Μητροπόλεως Βέροιας κατά τον 19^ο αιώνα*, εκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Βέροιας, Θεσσαλονίκη 1983.
- Χιονίδης Γ., *Τα Σχολεία της Βέροιας κατά τα έτη 1849-1912 βάσει ανεκδότων εγγράφων*, εκδ. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1971.
- Χριστοδούλου Α., *Ιστορία της Βέροιας*, Μάρτιος 1960.
- Γαβριηλίδης Θ., *Η Βέροια στους αιώνες*, Βέροια 1999.
- Φραγκουδάκη Α., *Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι*, εκδ. Κέδρος Αθήνα 1987.
- *Βέροια*, έκδ. Δήμος Βέροιας, Βέροια 1986.
- Αλεξιάδης Γ., *Βεροιώτικες Αράδες (Ιστορικά Σημειώματα, Βέρροια 1984)*

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΒΕΡΟΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

Σχεδιάγραμμα 1

Το βέλος δείχνει το σημείο στο οποίο βρίσκεται το Σχολείο.

Διδακτηριακά στοιχεία του 3^{ου} β' δέσιου δημ. Σχολείου ΒΕΡΡΟΙΑΣ

1^{ος} Τύπος Διδακτηρίων: Έξατάξιον καταξήτητον. (Μέ 9 αΐθουσας δίδα
~~μα~~ εν 1 γραφείον του 3^{ου} δ' χειρίου, και

2^{ος} Έμβασθόι αΐθουσών: ^{Εξ 1^{ης} δέσεων:} Α! αΐθουσα 53,95 τ.μ., Β! αΐθουσα 53,35 τ.μ., Γ! α
ΐθουσα 46,25 τ.μ., Ε! αΐθουσα 67,65 τ.μ., ΣΤ.
Οι άλλοι κήποι εν 1^η δ' δέσεων. Εξ 2^{ης} δ' δέσεων

3^{ος} Έτος ανέγερσως και έσπευσάσεως: Ανημέρωθ το 1922 υπό της
Τουρκικής κοινότητας, και άπεσπερασάθη το
1924 υπό του Έλληνικού Δημόσιου, έσπευσάθη
σαν 2 ένατομμύρια δραχ. ωρείου.

4^{ος} Παραρτήματα: Αφιδευτήρια 10 δέσεων, και 1 έστία
μαθητικών θουσιζίων.

5^{ος} Ήνωσθόν δ' χειρίου: Περιφραγμένον άνατομια' δια' μανθροτόχου
και σιδήρου μηχανοδύματος,

6^{ος} Ύδρευσις και έχο. κήπος: Ύδρευσις συνεχούς ροής

Σύμφωνα με το λεύκωμα, οι εργασίες ανέγερσης του σχολείου ξεκίνησαν το 1922 από την Τουρκική Κοινότητα και ολοκληρώθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο το 1924.

Η αναφορά του Κ. Αλεξιάδη προς τον Επιθεωρητή των Δημοτικών Σχολείων Βεροίας

Ἐξ ὅθεν τοῦτον καταβρεῖται ὅτι
εἰρημένον Διδυμῆριον οὐδὲμίαν
εὐαγρῶς σχεδὸν ἔχει μέλι καὶ ὑδρῶ-
ρεσι δὲ ἀνταναγκαστικῶς εὐκρινῆσαν,
αἴφου, ὡς ἀντιπρῶτον ἐπέχθη, καὶ ἡ
ἐναρξὴ τῶν ἐργασίων ἐγένετο ὑδρῶ
ρεσι δὲ Δημοσίον, καὶ τὰ ὑψηλὰ
λοιχοθεσίας ἐξηφάνισαν εὐαγρῶς
τοῦτον καταβρεῖται Δημοσίον
Πύργου, τὸ δὲ Ἐλληνικὸν Δημοσίον
διέδεσε σοβαρὰς ἐπιστάσεις διὰ τὴν
εὐαγρῶς ἕλκων. - Ἐνεκαὶ εἶνε ἀνεξ-
ήγητος ἢ ἀκατάληκτος τοῦ ἐνταυτοῦ
ὑδρῶτος τῶν ἔδων τῶν τριετῶν με-
σαρχαίων τοῦ Διδυμῆριου ἐργῶν
τοῦ Ἐλληνικοῦ Δημοσίου, ἐξ ἡμέ-
μεριόλητα τοῦ ὅσπου ἀνακλήρη-
ται ὑδατῶδες, σὺ ἐνεκα καὶ ἐξ
τῶν ἐλήστων ἀεθμῶν ἐλαστικῶν τοῦ
ἑσῶ ὑδατογενεῖος ἔδων ὀλιγομερίας
καρμυλῶν ἐλαστικῶν ἐνέμεσθαι ἐν
τῇ οὐκ εἰσὶν ὁρῆση τὸ Διδυμῆριον
αἱ Δημοσίον.

Εὐαγρῶς
ὁ Διδυμῆριος τοῦ ἔργου
Κελερῆτος

Ἐκθεσις αυτοψίας του Αρχιφύλακα δασῶν Λ. Κούρκουλου.

Εν δάσει Μπρατινίστης της περιφέρειας Βερροίας σήμερον τη 27^η του μηνός Δεκεμβρίου 1921 ο υποφαινόμενος Αρχιφύλαξ Δασών Λεων. Κούρκουλος εκθέτω ότι περιοδεύσας επισταμένως το δάσος Μπρατινίστης Βερροίας ως Δημόσιον χαρακτηριζόμενον σήμερον, εκτελών την υπ' αριθ. 1894 ε.ε. διαταγήν του Δασαρχείου Βερροίας προκληθείσαν κατόπιν του υπ' αριθ.2584 ε.ε. έγγραφον του Δημάρχου Βερροίας ' περί εκδόσεως απαγορευτικών διατάξεων βοσκής κ.λ.π. επί του ειρημένου δάσους, παρετήρησα ότι, επί της δασικής εκτάσεως 'Λεπτοκαριά' εκ 500 περίπου στρεμμάτων της περιοχής του δάσους τούτου, περικλυομένων γύρωθεν με θέσεις χωράφια (σ.σ. αναφέρονται δυσανάγνωστα τοπωνύμια) συμφώνως τω επισυναπτομένω προχείρω διαγράμματι, ένθα φύονται κατά τα 8/10 καστανέαι μέσης κα νέας ηλικίας και τινα άτομα μεγάλης ηλικίας και κατά 2/10 πρεμνοφυείς δρεις, έλαβε χώραν κατά τον Απρίλιον ε.ε. εντατική υλοτομία εξ {100} εκατόν καστανέας και πλέον κυβ. μέτρων ξυλείας προς κατασκευήν Σχολείου της εν Βερροία Μουσουλμανικής Κοινότητος. Προς φυσικήν όθεν εκ πρεμνοβλαστημάτων αναγέννησιν του δάσους εκ των υλοτομηθέντων πρεμνών επιβάλλεται δια δασοκομικούς λόγους η επί μίαν τουλάχιστον πενταετίαν απαγόρευσις της βοσκής των αιγοπροβάτων επί της ως ανωτέρω περιγραφομένης εκτάσεως και παρακαλώ διά την συμφώνως τω αρθρ. 17/1 του Νόμου 2036 έκδοσιν απαγορευτικής διατάξεως βοσκής ή εκχερσώσεως.

*Εφ' ω συνετάγει η παρούσα έκθεσις αυτοψίας και υπογράφεται
Ο συντάξας Αρχιφ. Δασών
Α. Κούρκουλος*